

2 pav. Dėmė 17, atsidengusi įžemyje. G. Gudaitienės nuotr.

Fig. 2. Stain 17, which was unearthed in the lowest layer.

mens amžiaus gyvenviete susijusių objektų dėmės. Ties dėmėmis 14 ir 17 radinių koncentracija buvo pastebimai didesnė. Kitaip nei plotuose, ankstesniais metais kasinėtuose akmens amžiaus gyvenvietės R dalyje, čia nerasta keramikos ir degusių kaulų.

Dėmės 14–17 buvo nevienodo pobūdžio ir atsidengė skirtinguose sluoksniuose, taigi, ko gero, nepriklauso vienam horizontui. Iš dėmių 14 ir 17 imti grunto mėginiai bioarcheologiniams tyrimams.

Tamsiai rudai pilkos spalvos *dėmė 14* atsidengė maždaug 60 cm gylyje ir tęsėsi apie 30 cm į gylį. Į 2018 m. kasinėtą plotą pakliuvo maždaug trečdalis objekto, kuris preliminariai yra apie 2 m ilgio R–V kryptimi ir daugiau nei 1 m pločio Š–P kryptimi. Dėmė buvo labai paveikta bioturbacijų. Jos funkcija kol kas nenusakoma.

Dėmėse 15 ir 16 buvo nedaug radinių, jos buvo keliasdešimties centimetrų pločio, be aiškaus kontūro ir išsiskyrė iš aplinkinio įžeminio grunto puresniu, galimai permaišytu gruntu. Jos fiksuotos 60–70 cm gylyje. Dėmių paskirtis nėra aiški, kol kas abejotinas ir jų antropogeniškumas.

Ko gero, mezolito objektas aptiktas balkšvame įžemyje 80–85 cm gylyje. Atsidengusios 1,5x1,2 m dydžio ovalo formos peleningos pilkos *dėmės 17* centre buvo juosvas degėsingas lęšis (2 pav.). Joje rasta titnaginių radinių, keletas stambesnių apvalainukų. Objekto paskirtis nėra aiški, tačiau panašu, kad jis buvo pažemėjime lyginant su pirminiu paviršiumi.

Sprendžiant iš archeologinės medžiagos ir anksčiau atliktų AMS C^{14} datavimo tyrimų rezultatų, šioje akmens amžiaus gyvenvietėje buvo apsistota mezolite ir galbūt neolite–bronzos amžiuje. 2018 m. tyrimų metu aptikti radiniai atitinka iki šiol nustatytą gyvenvietės datavimą.

Dūkšteliai Ancient Settlement

In 2018, 10 m^2 were excavated in the W part of Dūkšteliai ancient settlement and 100 flint artefacts were discovered (Fig. 1). Some prehistoric features were unearthed, the purpose of which is still not clear (Fig. 2). At least two of them should be ascribed to the Stone Age horizon. According to the flint typology and AMS C^{14} dating results, the site was occupied in the Mesolithic and perhaps in the Neolithic.

Gytis Piličiauskas

Alksnynės subneolito ir neolito gyvenvietės

2012 ir 2016 m. Alksnynėje buvo aptiktos 3 neolito radimvietės, iš kurių 3-ioji tyrinėta plačiau (Piličiauskas G., Kuršių nerijos archeologinių tyrimų strategijos, *Lietuvos archeologija*, 39, p. 255–284; *ATL 2016 metais*, 2017, p. 37–41). 2017 m. įgyvendinant Lietuvos mokslo

tarybos finansuojamą projektą „Pirmieji indoeuropiečiai Lietuvoje. Virvelinės keramikos kultūra 2900–2400 m. pr. Kr.“ (LIP–011/2016) vykdyti žvalgomieji tyrimai Alksnynėje. Jų metu į R nuo dviračių tako suartoje priešgaisrinėje proskynoje surastos 6 naujos akmens ir bronzos amžių radimvietės – Alksnynės 4–9, o vienoje iš jų – Alksnynėje 4 – ištirtos 2 perkasos, 20 m² (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 37–40).

2018 m. žvalgomųjų tyrimų Kuršių nerijoje tikslas buvo išsiaiškinti Alksnynės 5–9 radimviečių (1 pav.) chronologiją ir nustatyti, kuriose iš jų yra išlikęs neišpustytas archeologinis sluoksnis. Iš pradžių vizualiai žvalgyta suarta priešgaisrinė juosta žinomų radimviečių ribose ir greta jų. Alksnynėje 5 surinktos 34 šamotinės virvelinės keramikos šukės (64,5 g), 1 perdegusio kaulo fragmentas. Alksnynėje 6 surinktos 82 šamotinės virvelinės keramikos šukės (133,5 g) ir 6 perdegusio kaulo fragmentai. Alksnynėje 7 surinkta 60 šamotinės virvelinės keramikos šukių (70,4 g). Po paviršiaus žvalgymų paaiškėjo, kad visos trys radimvietės yra Virvelinės keramikos kultūros. Alksnynės 5–6 radimvietėse nerasta nei subneolitinės, nei Pamarių kultūros indų šukių, jokių titnago dirbinių ar nuoskalų. Alksnynės 8 radimvietėje, paviršiuje rastos 6 šukės (10,7 g) labai erodavusiomis briaunomis. Keramika čia ne tik šamotinė – Virvelinės keramikos kultūros, bet ir porėtoji su organinėmis priemaišomis – subneolitinė. Alksnynės 9 radimvietėje radinių aptikti nepavyko.

Iššvalgius paviršių gręžta rankiniu kalamu grąžtu su 3 cm skersmens gruntotraukiu. Gręžiniai daryti Alksnynės 5–9 radimvietėse, taip pat 2017 m. aptiktų pavienių radinių vietose. Ten, kur gręžiniuose fiksuoti užpustyti dirvožemiai, kasti kasiniai (0,5x0,5 m ir 1x0,5 m dydžio) ir šurfai (1x1 m dydžio). Kasiniai tirti, kai senieji dirvožemiai buvo iki 1 m gylio, šurfai – jeigu giliau. Senųjų dirvožemių humusingame ir degėsingame smėlyje archeologinių radinių ieškota sijojant jį per sietus su 6 mm akutėmis. Iš viso išgręžti 52 gręžiniai iki 1–2 m gylio, ištirti 7 kasiniai (2 m²) ir 5 šurfai (5 m²).

1 pav. 2018 m. tyrimų Alksnynėje vietos: 1 – radimvietės; 2 – pavieniai radiniai. G. Piličiausko brėž.

Fig. 1. The 2018 investigation sites at Alksnynė: 1 – find spots; 2 – isolated finds.

Kasiniai buvo be radinių, išskyrus 6, kuris ištirtas vos keli metrai nuo pavienės titnago nuoskalos, rastos 2017 m. 113 m į P nuo Alksnynės 6 radimvietės. Čia aptikta šamotinės virvelinės keramikos šukė. Šurfuose aptikta daugiau radinių, tačiau tik dviejuose iš 5. Šurfe 1, ištirtame Alksnynės 6 radimvietėje, aptikta šamotinės virvelinės keramikos pačiame šurfo paviršiuje ir užpustytame dirvožemyje 50 cm gylyje. Šurfe 3, ištirtame Alksnynės 5 radimvietėje, šamotinės virvelinės keramikos rasta 1 m gylyje, senojo dirvožemio kraige.

Atlikti tyrimai įrodė, kad Alksnynės 5–7 radimvietės yra „švarios" Virvelinės keramikos kultūros gyvenvietės (2800–2400 cal BC) be jokių kitų laikotarpių priemaišų. Alksnynės 5 ir 6 radimvietėse yra išlikęs ir neišpustytas archeologinis sluoksnis, tad jos ypač vertingos moksliniu požiūriu. Alksnynės 8 radimvietės chronologija kur kas platesnė – apima subneolitą ir neolitą, o Alksnynės 9 radimvietės datavimas išlieka neaiškus, nes 2018 m. naujų radinių neaptikta. Alksnynės 7, 8, 9 radimvietėse neišpustyto archeologinio sluoksnio nerasta, tačiau jose vykdyti tik nedidelių apimčių žvalgomieji tyrimai, todėl lieka tikimybė, kad jis bus aptiktas ateityje.

Alksnynė Subneolithic and Neolithic Settlements

The aim of the 2018 field evaluation on the Curonian Spit was to check the chronology of the Alksnynė 5–9 sites (Fig. 1) and to determine whether palaeosols with finds have survived. During field work, a fieldwalking survey was conducted in a ploughed firebreak, 52 boreholes were made to a depth of up to 1–2 m, and 12 test pits (7 m^2) were excavated. 202 sherds of hand built pottery (371.18 g) and eight burnt bone fragments were collected on the surface and in the test pits. The investigation proved that the Alksnynė 5–7 sites are clean Corded Ware culture sites (2800–2400 cal BC) without any contamination from other periods. At the Alksnynė 5 and 6 sites, palaeosol with finds has survived and so they are especially valuable.

Tomas Rimkus, Algirdas Girininkas

Tyrimai Aukštumalos akmens amžiaus gyvenvietėse bei jų aplinkoje

2018 m. liepos 1–25 d. Aukštumalos (Šilutės r., Lapalių sen.) akmens amžiaus gyvenvietėse I ir II bei jų aplinkoje vykdyti žvalgomieji ir detalieji tyrimai. Jie atlikti pagal Europos Sąjungos ir Lietuvos mokslo tarybos finansuojamą mokslo projektą „Mezolito–neolito žmonės ir Baltijos jūra: reliktiniai krantai ir gyvenvietės po vandeniu ir krante. ReCoasts & people" (09.3.3–LMT–K–712–01–0171). Tyrimai vykdyti buvusioje fluvioglacialinės kilmės saloje, kurioje 2004 m. buvo identifikuotos dvi akmens amžiaus gyvenvietės, datuojamos finaliniu paleolitu (*ATL 2004 metais*, 2006, p. 11–13). 2018 m. šių gyvenviečių teritorijoje ir jų aplinkoje iš viso ištirtas 50 m^2 plotas. Tyrimais patikslinta gyvenviečių chronologija, jų kultūrinė priklausomybė, pateikta naujų išvadų apie naudotą titnago bei kitų uolienų apdirbimo technologijas. Žvalgomaisiais tyrimais buvusios salos teritorijoje identifikuotas naujas archeologinis paminklas (1 pav.).

Aukštumalos akmens amžiaus gyvenvietėje I (UK 3375) ištirta viena 5x2 m dydžio perkasa (iš viso 10 m^2 plotas). Perkasa orientuota Š–P kryptimi, į V pusę nuo 2004 m. tirto ploto, ant mažo buvusios salos iškyšulio į patį durpyną, ant šiuo metu vis dar naudojamo durpyno kelio. Pati gyvenvietė gerokai apardyta čia